

Objem zvoka

Časopis TIM-a za polžev vsadek, Center za sluh in govor Maribor, Vinarska 6, Maribor

Polžev vsadek

Uvodnik

Aktivna transkutana naprava za kostno prevajanje zvoka (OSIA)

Dobro fonološko zavedanje kot osnova za razvoj branja in pisanja

10 nasvetov za večjo samozavest vašega otroka z izgubo sluha

Glasba in otroci s polževim vsadkom (1. del)

Lokalizacija zvoka

Kaj je kakovost življenja in kako jo lahko vsak razume

Prihodnost polževih vsadkov

Potep po mestu

Kdo sem jaz

Skrivalnice

Polžev vsadek	2
Uvodnik	3
Aktivna transkutana naprava za kostno prevajanje zvoka (OSIA)	4
Dobro fonološko zavedanje kot osnova za razvoj branja in pisanja	6
10 nasvetov za večjo samozavest vašega otroka z izgubo sluha	8
Glasba in otroci s polževim vsadkom (1. del)	10
Lokalizacija zvoka	11
Kaj je kakovost življenja in kako jo lahko vsak razume	14
Prihodnost polževih vsadkov	16
Potep po mestu	18
Kdo sem jaz	18
Skrivalnice	21

Informacije

Z vašimi vprašanji se lahko obrnete na člane Tima za polžev vsadek Centra za sluh in govor Maribor.

Tel: 02/228 53 40
02/228 53 46 (amb.)
02/228 53 44 (šola)

Fax: 02/228 53 63

E-mail:

diana.ropert@csgm.si
sergeja.grogl@csgm.si
mojca.kolaric@csgm.si
irena.varzic@csgm.si
milan.brumec@csgm.si
mateja.loparnik@csgm.si
mateja.frangez@csgm.si
katja.globevnik@csgm.si

Spletna stran:
<http://www.csgm.si/>

Časopis izdaja Center za sluh in govor Maribor - Tim za polžev vsadek, Vinarska ulica 6, 2000 Maribor
Direktor Samo Rumež, prof.

Odgovorna urednica Diana Ropert
Lektorirala Tjaša Burja
Uredil in za tisk pripravil
Milan Brumec

Časopis je brezplačen in izhaja v nakladi 500 izvodov. Na leto izidejo 2 številki. Tisk plačata podjetji **Cochlear** in **MED-EL**. Poštino plačata podjetji **Posluch** in **Widex**.

ISSN C506-2713

POLŽEV VSADEK

Milan Brumec, Center za sluh in govor Maribor

SLUH IN NJEGOVA IZGUBA

Zvok iz okolice potuje v uho, kjer se spremeni v takšno obliko, da ga naši možgani prepoznajo. Zvočno valovanje iz okolice potuje od zunanjšega v srednje uho, kjer povzroči nihanje bobniča. Preko slušnih koščic se valovanje prenese do polža, v katerem lasne celice pretvarjajo mehanske vibracije v šibke električne impulze, ki jih slušni živec prenese do možganov. Ko je ta pot ovirana, slabše ali nič ne slišimo. Kadar slišimo slabše, smo naglušni in si pomagamo s slušnimi aparati. Če niti s slušnimi aparati ne slišimo, smo gluhi. V tem primeru nam morda lahko pomaga polžev vsadek.

KAJ JE POLŽEV VSADEK?

Polžev vsadek je elektronska naprava, ki zvok iz okolice pretvarja v električne impulze, ki jih možgani lahko "razumejo".

Polžev vsadek je sestavljen iz zunanjšega in notranjšega dela.

Zunanji deli polževega vsadka:

- mikrofoni: sprejema zvoke iz okolice; nameščen je za ušesom (na procesorju) ali na oddajniku;
- procesor signalov: majhen računalnik, ki signal iz mikrofona spremeni v električne impulze; vsi novejši modeli so zauheljni ali naduheljni;
- oddajnik: plastičen obroč z navitjem in magnetkom; prenese signal iz procesorja govora v sprejemnik (notranji del).

Notranji del polževega vsadka:

- sprejemnik: sprejema signale iz oddajnika in jih razporeja na polje elektrod; vstavljen je pod kožo za ušesom;
- polje elektrod: nameščene so v polžu; preko njih se električni impulzi prenesejo na slušni živec.

ALI S POLŽEVIM VSADEKOM TAKOJ SLIŠIM?

Ne! Po operaciji, ta običajno traja od 2 - 3 ure, ostane pacient do enega tedna v bolnišnici, dalje pa okrevata doma. Večina se v tem času počuti normalno. Po približno mesecu dni mu strokovnjaki na kliniki dodajo še zunanje dele polževega vsadka, pri čemer je potrebna prva nastavitvev procesorja govora glede na njegove individualne potrebe. Nastavitvev ni enkratno dejanje. Na začetku so nastavitve bolj pogoste,

kasneje pa enkrat letno, oz. po potrebi. PV ali kombiniran PV-slušni aparat se lahko vstavlja in uporablja na obeh ušesih.

Napredek in uspeh sta odvisna od mnogih dejavnikov, predvsem od tega ali je gluha oseba že slišala, ali pa je gluha od rojstva. Na vsak način pa polžev vsadek pomeni lažjo orientacijo gluhe osebe in olajšano pot pri učenju poslušanja in govora.

Sama vstavitvev polževega vsadka ni dovolj za uspešno pridobivanje slušno-govornih sposobnosti, zato uporabnike usmerimo v rehabilitacijo.

MEDSEBOJNA POMOČ

Objavljamo e- naslove uporabnikov PV in staršev otrok s PV, s katerimi lahko izmenjate izkušnje:

Mojca Mihelič, uporabnica PV - mmojcy@gmail.com

Marjanca Škrobar, uporabnica PV - marjanca.skrobar@gmail.com

Klementina Pristovnik, mama - celofiga@gmx.at

Nataša Prokshi, mama - alter_tuina@yahoo.com

Hajdnik Irena - hajdnik.irena@gmail.com

Zlatko in Maja Sobočan - sobocan11@gmail.com

Andreja Blazina - andreja.blazina@gmail.com

Vsi, ki bi bili še pripravljeni pomagati z izkušnjami, nam pošljite e-naslove, da jih bomo dodali v rubriko Medsebojna pomoč.

UVODNIK

Diana Ropert, Center za sluh in govor Maribor

Spoštovani bralci!

Poletje je pred vrati. Dočakali smo zatišje pred virusi. Nastavimo se sončnim žarkom in sprostimo se v njihovi blagodejnosti. V časopisu, ki ga držimo v rokah, poiščimo kaj zanimivega zase. V strokovnih rubrikah nam izr. prof. Janez Rebol predstavlja pri nas prvič implantirano napravo za kostno prevodnost – OSIA, podjetje Med-EI posreduje nekaj izkušenj uporabnikov in predstavi prihodnost polževih vsadkov, uporabniki polževih vsadkov delijo z nami svoje izkušnje, dodajamo še aktualne informacije in nekaj zabave za najmlajše.

Z enim od kandidatov za polžev vsadek sem se pogovarjala, kako hitro napreduje tehnologija, ki nam omogoča kakovostnejše poslušanje. Povezanost polževega vsadka z Bluetoothom je hvale vredno. Veliko kandidatov pa zanima, ali je že kje na tržišču pripomoček, ki bi imel samo notranjo (od zunaj nevidno) enoto. Pa si upam trditi, glede na to, kako se tehnologija hitro razvija, da tudi ta možnost ni več tako daleč. Naj vas že kar v uvodu povabim na težko pričakovano srečanje uporabnikov polževega vsadka in njihovih družin, ki smo ga morali kar dve leti izpustiti. Proti koncu novembra 2022 pa nas čaka 7. slovenski posvet o rehabilitaciji oseb s polževim vsadkom z mednarodno udeležbo, na katerega se že pridno pripravljamo.

Veselimo se srečanja z vami!

AKTIVNA TRANSKUTANA NAPRAVA ZA KOSTNO PREVAJANJE ZVOKA (OSIA)

Janez Rebol, Klinika za otorinolaringologijo - UKC Maribor

V časopisu **Objem zvoka** je glavna tema večinoma rehabilitacija sluha pri bolnikih s težjo zaznavno naglušnostjo ter gluhoto, ki jih oskrbimo s kohlearnimi implantati - polžkovimi vsadki.

Za skupino bolnikov, ki ne morejo uporabljati običajnih slušnih aparatov zaradi malformacij srednjega ušesa in sluhovoda, stalnih izcedkov iz ušesa, enostranske gluhotе, pridejo v poštev naprave za kostno prevajanje zvoka.

Sredi februarja smo na **Kliniki za otorinolaringologijo** izvedli prvo vstavitve **Osia sistema** v Sloveniji. Dva tedna kasneje je sledila še druga operacija. Obe operaciji sta minili brez zapletov, bolnika sta še isti dan zapustila bolnišnico. Pri operaciji so zelo pomembne tudi izkušnje, ki smo jih pridobili pri vstavljanju kohlearnih implantatov (polžkovih vsadkov) in Baha slušnih pripomočkov.

Pred operacijo si bolnik s testno napravo, ki je pritrjena s trakom na temporalno kost, ustvari vtis, kako bo približno slišal po operaciji. Testno napravo lahko bolniki testirajo teden dni v vsakdanjih življenjskih situacijah in se nato lažje opredelijo o morebitni operaciji.

Pri operaciji postavimo notranji del naprave pod periost za uhljem. Pomembna je pravilna namestitvev, saj moramo doseči vraščanje vsadka v kost in čim boljši stik sprožila naprave, ki prenaša vibracije na kost. Poseg se zato izvaja v splošni anesteziji in traja približno 45 minut.

Približno 4-5 tednov po operaciji prejme bolnik nato t. i. govorni procesor, ki je zunanja enota naprave in ga nosi v lasišču za uhljem. Govorni procesor je povezljiv s pametnimi telefoni. S posebno prevleko ga je možno uporabljati tudi v vodi, kar je posebej pomembno pri obojestranski naglušnosti.

Normalno slišimo po t. i. zračni poti, kjer se zvok preko sluhovoda in srednjega ušesa prevaja v notranje uho. Prevajanje zvoka po kosti pa je alternativna pot prevajanja zvoka, ki jo koristijo naprave za kostno prevajanje zvoka in stimulirajo notranje uho direktno preko vibracij, ki se širijo po kosti. Primerne so za bolnike s prevodno, kombinirano naglušnostjo in

enostransko gluhoto. Pri enostranski gluhoti se vibracije z gluhe strani prenašajo na zdravo notranje uho.

Sicer se lahko naprave za kostno prevajanje razdelijo v perkutane, pasivne transkutane in aktivne transkutane. Perkutane naprave se pritrjuje na nosilec, ki se nahaja nad nivojem kože (Slika 1).

Slika 1

Lahko zagotovijo dokaj dober prenos zvoka, obstaja pa možnost vnetja kože okrog nosilca. Prvo vstavitve perkutane BAHE smo naredili pred 19 leti v Mariboru in od takrat teče program vstavitve kostno-vsidranih slušnih pripomočkov.

V nasprotju s perkutanimi napravami je koža pri transkutanih napravah intaktna, s čemer se zmanjša možnost vnetij in ekstruzij vsadka. Pasivne transkutane naprave prenašajo vibracije preko kože na vsadek, ki se nahaja pod kožo v kost (Slika 2).

Slika 2

Pritisk naprave na kožo lahko po daljšem nošenju izzove občutek neprijetnosti za bolnika, mehka

Slika 3

tkiva kože in podkožja pa vplivajo na prenos zvoka predvsem v področju visokih frekvenc.

Aktivne transkutane naprave za kostno prevajanje zvoka imajo vibratorno komponento pod kožo. S tem se zaobidejo težave, ki so prisotne pri perkutanih napravah kot tudi pritisk in izguba pojačanja zvoka v visokih frekvencah pri pasivnih transkutanih napravah.

Osia sistem je nova aktivna transkutana naprava za kostno prevajanje (Slika 3). Razvit je bil v Avstraliji s strani firme **Cochlear**.

Kratica Osia pomeni oseointegriran (s kostjo zraščeni) aktivni implantat (vsadek). Sprožilo naprave je povezano z vsadkom, ki je zraščeni s kostjo in stimulira kost z vibracijami, ki nastanejo preko piezoelektričnega efekta. Pri slednjem se

koristi lastnost nekaterih materialov, da generirajo vibracije, če so stimulirani z električno napetostjo. Z omenjeno stimulacijo je možno doseči zadovoljivo ojačanje tudi v visokih frekvencah, ki pomembno vplivajo na razumevanje besed. Ojačitev v področju visokih frekvenc se lahko precej izgubi pri transkutanih napravah. Implantirana enota se aktivira preko zunanjega zvočnega procesorja, ki se pritrdi na kožo preko magneta.

Bolniki s prevodno in kombinirano naglušnostjo izgubijo sluh zaradi kroničnih vnetij srednjega ušesa, holesteatoma srednjega ušesa, atrezije sluhovoda ali otoskleroze. Enostranska gluhotpa pa je lahko posledica nenadne izgube sluha, nastane lahko tudi po operacijah tumorjev na lateralni lobanjski bazi ali po poškodbah glave.

Napravo lahko vstavimo tudi pri otrocih s tovrstnimi težavami.

Osia nedvomno predstavlja napredek in pomembno izboljšavo na področju aktivnih transkutanih naprav za kostno prevajanje. Po operacijah in medijski predstavitvi se je povečal tudi interes bolnikov za Osia vsadek.

V bližnji prihodnosti načrtujemo še sestanek na ZZZS, kjer bomo definirali financiranje in letno kvoto operiranih bolnikov.

DOBRO FONOLOŠKO ZAVEDANJE KOT OSNOVA ZA RAZVOJ BRANJA IN PISANJA

Katja Globevnik, Center za sluh in govor Maribor

Fonološko zavedanje obsega spekter sposobnosti, ki zajemajo prepoznavanje in manipulacijo delov govora, npr. prepoznavanje glasov, rim in zlogov. Ustrezno razvito fonološko zavedanje je predpogoj za usvajanje branja in pisanja. Raziskave kažejo, da je prav stopnja otrokovega fonološkega zavedanja v vrtcu močan napovednik njegovega bralnega uspeha (1). Ko imamo razvito fonološko zavedanje, vemo, da lahko vsako besedo razdelimo na zloge (na primer besedo »mačka« na zloga /ma/ in /čka/) in posamezne glasove oz. foneme (na primer besedo »miš« na glasove /m/, /i/, /š/). Hkrati znamo z glasovi manipulirati, torej jih dodajati, menjati ali brisati (poznamo odgovore na vprašanja, kot so: "Kaj se zgodi, če v besedi »glas« odstranimo /g/? Kaj se zgodi, če besedi muc dodamo glas /a/?"). Fonološko zavedanje je občutljivost posameznika na glasovno strukturo besed lastnega jezika (2).

Razvoj fonološkega zavedanja najintenzivneje poteka med 5. in 7. letom starosti, na potek pa najbolj vplivajo otrokova inteligentnost, slušna pozornost in koncentracija. Potek razvoja fonološkega zavedanja se tako razlikuje od otroka do otroka, vseeno pa sledi okvirnemu vzorcu. Ko ima otrok razvito fonološko zavedanje, razume, da je govor sestavljen iz besed, besede pa iz zlogov in glasov. Razume tudi, da vsako besedo tvori točno zaporedje glasov in da vsaka sprememba (odvzem, dodajanje, menjava) spremeni pomen besede, hkrati pa zmore opredeliti začetni in zadnji glas, prepozna rime in je občutljiv na spremembe v besedi (3).

Če poznamo stopnje razvoja fonološkega zavedanja, lahko s pravimi aktivnostmi pomagamo pri njegovem razvoju (4).

Starost otroka	Aktivnosti za razvoj fonološkega zavedanja
3–4 leta	urjenje rim s pomočjo izštevanek, pesmic itd.
4–5 let	urjenje prepoznavanja prvega, zadnjega in srednjega glasov v besedi urjenje zlogovne analize
5–6 let	urjenje glasovne analize in prepoznavanja določenega glasov v besedi

6–7 let	urjenje odstranjevanja glasov v besedi in spajanja glasov v nesmiselne besede
od 7 let naprej	urjenje manipuliranja z glasovi tudi v nesmiselnih besedah

Razvoj fonološkega zavedanja se enako razvija tudi pri gluhih in naglušnih otrocih, ki poslušajo s polževim vsadkom. Pri njih lahko pričakujemo več težav oziroma zakasnel razvoj na področju fonološkega zavedanja zaradi:

- Kasnejšega pričetka optimalnega poslušanja ali celo neoptimalnega poslušanja (neustrezni tehnični pripomoček, nepravilna nastavitvev le-tega, neredna uporaba pripomočka), posledično slabše diskriminacije in identifikacije glasov.
- Pogosto poslušanje v neprimernem okolju (hrup okolja zaradi vedno vklopljenega TV ali radia doma, v vrtcu ..., hrup otroškega oglašanja v vrtcu, prevelika oddaljenost govorcev, s katerimi je otrok dalj časa, hrup različnih elektronskih naprav v prostoru (računalniki, klime ...) in izven njega (hrup v sosednjih prostorih, na cesti ...).
- Kasnejši pričetek govorno-jezikovnega razvoja – upoštevanje slušne starosti.

Raziskave in primerjave s slišječimi vrstniki kažejo, da imajo otroci z okvaro sluha več težav na področju:

- Hitrega priklica besed (potrebujejo dalj časa). Tudi čas izgovorjave besed je daljši, kar podaljša skupni čas.
- Slabši besedni zaklad in zato več težav pri usvajanju slovnice.
- Zaradi kasnejšega poslušanja in usvajanja jezika slabše skladiščenje jezikovnih enot v spomin, kjer sta pomembni kvaliteta in kvantiteta skladiščenja.
- Večje težave pri shranjevanju manjših jezikovnih enot (5).

Raziskave kažejo, da imajo tudi otroci s polževim vsadkom potencial, da razvijejo starosti primerno zgodnjo pismenosti v predšolskem obdobju, vendar običajno zaostajajo za slišječimi vrstniki. S pomočjo načrtnega učenja večšin fonološkega zavedanja so uspešnejši (6).

Švedska raziskava je ugotovila, da je pri slišječih otrocih spretnost fonološke obdelave, kot je sposobnost prepoznavanja in manipuliranja fonemov

v govorjenem izreku, močno povezana z veččinama branja in pisanja. Netipični razvoj je pogosto povezan s težavami pri branju. Otroci s polževim vsadkom imajo bistveno nižjo raven fonološkega zavedanja od slišočih vrstnikov. Pri oceni zmogljivosti delovnega spomina in leksikalnih spretnosti so se bolje odrezali otroci s polževim vsadkom, ki so polžev vsadek prejeli pred tretjim letom starosti. Pri oceni bralnega razumevanja je večina otrok s polževim vsadkom dosegla raven bralnega razumevanja slišočih vrstnikov. Raziskava tako ugotavlja, da lahko otroci s polževim vsadkom razvijejo sposobnosti branja in črkovanja, ki je primerljiva s tisto pri slišočih vrstnikih, vendar z manjšim zanašanjem na fonološko spretnost. Če otroci s polževim vsadkom razvijejo boljše kompenzacijske ortografske sposobnosti (poznavanje pravopisa), bi to lahko nadomestilo šibke fonološke sposobnosti. Druga značilnost dobrega bralca s polževim vsadkom je, da se pri branju bolj zanašajo na splošno spretnost delovnega spomina in tako presežejo manjkajoče informacije na nivoju fonologije (7).

Razvoj fonoloških veščin običajno poteka v naslednjem zaporedju (5):

1. Spoznavanje in prepoznavanje rim s poslušanjem kratkih pesmic, izštevank (starši jih uporabljajo že pri dojenčkih, ne da bi pričakovali razumevanje; njihova izgovorjava je ritmična, nekoliko počasnejša z izrazitejšimi poudarki – tako usmerjajo otrokovo slušno pozornost; včasih besedilo spremljajo gibi).
2. Rimanje besed, iskanje besednih parov (besede, ki se med seboj razlikujejo le v enem glasu, so dobra vaja za razvijanje finega slušnega razlikovanja).
3. Deljenje daljših besed na dve polovici (olajšamo ga z vidnim ponazorilom).
4. Zlogovanje besed (praviloma za igro ne potrebujemo posebnih pripomočkov, lahko pa jo naredimo zanimivejšo s ploskanjem, didaktičnim materialom ipd. Izvajamo jo lahko tudi v kombinaciji z gibanjem - ploskanjem, udarjanjem, skakanjem).
5. Določanje mesta zloga v besedi (vprašanja so lahko: kateri je prvi (drugi, tretji) zlog; je koristna vaja, ki usmerja otrokovo slušno pozornost in kratkotrajno pomnjenje).
6. Manipulacija z zlogi (zamenjava, izpuščanje, dodajanje zlogov).
7. Določanje prvega glasu v besedi.
8. Določanje zadnjega glasu v besedi.
9. Iskanje določenega glasu v besedi.

10. Analiza besed (delitev slišane besede na prvi glas in ostanek).
11. Sinteza besed - razvijanje sposobnosti povezovanja elementov (igrajte se z deli besed tako, da otrok iz delov sestavlja celoto).
12. Manipulacije z glasovi v besedi (izpuščanje, dodajanje, zamenjave).

Spodbujanje razvoja fonološkega zavedanja se torej lahko začne že zelo zgodaj, pri čemer ne potrebujemo nobenih posebnih pripomočkov. Najbolje je, če fonološko zavedanje spodbujamo ob vsakdanjih aktivnostih, ob igri, pogovoru in branju knjig. Pogosto fonološko zavedanje spodbujamo, ne da bi se tega sploh zavedali – na primer s tem, ko preberemo ime trgovine, v katero se odpravimo z otrokom (otrok vidi njen napis in tako tiskane črke lahko pretvori v govorjene glasove). Fonološko zavedanje sprva najlažje spodbujamo z branjem in ponavljanjem različnih pesmic. Otrokom so rime zanimive, še preden razumejo, kaj to sploh je. Pri vsaki besedi v pesmici lahko ob izgovoru zaploskate in otroka spodbujate, da pri tem sodeluje. Kasneje lahko skupaj raziskujete rime (na primer: "Ali se besedi »taca« in »raca« rimata? Kaj pa »hiška« in »miška«? Kaj pa »hiška« in »klobuk«? Ali najdeš besedo, ki se rima na »mačka«?). Zgodnje aktivnosti fonološkega zavedanja se lahko izvajajo v odsotnosti črk. Vseeno pa lahko črke postopoma dodajamo, da se krepí otrokovo fonemsko zavedanje. Ni nujno, da črke že takoj prepozna. Pomembno pa je, da spozna, da vsaka črka označuje točno določen glas (4).

Vaje naj bodo vedno v obliki igre in naj potekajo od lažjih do zahtevnejših. Najbolj pomembno je, da so zanimive in otroku predstavljajo izziv. Otrok se vedno najlažje uči preko igre.

VIRI

1. Chard, D. J. in Dickson, S. V. (1999). Phonological Awareness: Instructional and Assessment Guidelines. Dostopno na spletni strani: <http://www.idonline.org/article/6254?theme=print>
2. Marcijan Kepec, A. (2016). Evalvacija učinkovitosti obravnave učenca z disleksijo [Diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
3. Božič, A., Habe, K., in Jerman, J. (2007). Povezanost glasbenih sposobnosti in fonološkega zavedanja pri predšolskih otrocih. Psihološka obzorja, 16 (1), 39 - 52.
4. Apih, A. Fonološko zavedanje – kaj je, zakaj je pomembno in kako ga lahko razvijamo. Dostopno na <https://www.center-motus.si/fonolosko-zavedanje-kako-ga-razvijati/>.

5. Hernja, N. Fonološko zavedanje. (2015). Objem zvoka, 29 (12), 9-11.
6. Ambrose, S. E. Phonological Awareness and Print Knowledge of Preschool Children With Cochlear Implants. (2012). Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 55 (3), 811-823. Dostopno na: <https://pubs.asha.org/doi/abs/10.1044/1092-4388%282011/11-0086%29>.
7. Lyxell, B., Wass, M., Sahlen, B., Samuellson, C., Asker-Arnason, L., Ibertsson, T. indr. Cognitive development, reading and prosodic skills in children with cochlear implants. (2009). Scandinavian Journal of Psychology 50 (5), 463-474. Dostopno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1467-9450.2009.00754.x>.

10 NASVETOV ZA VEČJO SAMOZAVEST VAŠEGA OTROKA Z IZGUBO SLUHA

Natalie Teakle, MEDEL - prevod Irena Varžič, Center za sluh in govor Maribor

Če ima vaš otrok izgubo sluha, so za njegov razvoj še posebej pomembne samozavest, odprtost in samopomoč. V tem prispevku si bomo te lastnosti podrobneje pogledali in vam predstavili, kako jih zgraditi pri vašem otroku.

KAJ SO SAMOZAVEST, VZTRAJNOST IN SAMOPOMOČ?

Pri različnih ljudeh, v različnih kulturah in pri različni starosti se različno odražajo.

SAMOZAVEST ni to, da ste fizično močni in stabilni, ampak, da ste sposobni:

- samozavestno deliti z drugimi svoje misli, ideje in komentarje;
- prositi za pomoč, ko jo potrebujete;
- se opravičiti in sprejeti poraz.

VZTRAJNOST je sposobnost, da ste se po neuspehu sposobni pobrati, se vrniti in poskusiti znova in da kljub temu, da je težko, delate trdo in ne obupate. Da zmorete sprejeti spremembe in se prilagoditi novim situacijam.

SAMOPOMOČ pomeni, da ste sposobni:

- zaprositi za pomoč, ko jo potrebujete;
- predlagati spremembe ali prilagoditve okolja in odločno podati razloge za svoje zahteve;
- se postaviti zase.

ZAKAJ OTROCI POTREBUJEJO SAMOZAVEST, VZTRAJNOST IN SAMOPOMOČ?

Otroci z izgubo sluha se bodo vse življenje

soočali z novimi izzivi. V zgodnjem otroštvu jim starši zagotavljajo popolno podporo in pomoč za prilagajanje v okolju, ki jih potrebujejo za uspeh tako v izobraževalnem in družbenem okolju. Ko pa otrok odraste, mora biti sposoben samostojno in samozavestno zaprositi za pomoč in za spremembo v okolju, da bo lahko sledil in premagoval ovire v vsakdanjem življenju, v tem hitrem, povezanem svetu in na nenehno spreminjajočem se trgu dela. Spodbujanje otrok k samozavesti, vztrajnosti in k samopomoči jim odpira pot do uspeha.

KAKO PRI OTROCIH ZGRADIMO SAMOZAVEST, VZTRAJNOST IN SAMOPOMOČ?

Tukaj je nekaj preprostih nasvetov.

ODNOS

1. Pokažite samozavesten odnos do otrokove izgube sluha in njegove uporabe slušnih pripomočkov.
2. Ko odgovarjate na vprašanja in se pogovarjate o izgubi sluha vašega otroka, uporabljajte pozitivno besedišče in poudarite »on to zmore«. Otroku bo prevzel tak način razmišljanja.
3. Bodite otroku vzor pri postavljanju vljudnih in odločnih prošenj, da jih bo v prihodnosti tudi on znal tako postavljati.

INFORMACIJE

4. Ljudi okoli sebe opremito z natančnimi informacijami o izgubi sluha in o delovanju slušnih pripomočkov vašega otroka. Pokažite jim, kako mu lahko pomagajo pri odpravljanju osnovnih težav z napravami, pri komunikacijskih strategijah in pri prilagoditvah v okolju.

5. Pokažite, kako lahko na enostaven način ljudem posredujete te informacije in otrok vas bo posnema. Eden od načinov je, da skupaj z otrokom pripravite miselni vzorec ali opis »Vse o meni« za v učilnico, saj se bo tako še bolj zavedal, kaj potrebuje in kaj naj zahteva v okolju.

VRSTNIKI IN VZORNIKI

6. Poiščite skupine, druge otroke, najstnike, odrasle z izgubo sluha v vaši okolici ali na spletu, s katerimi bi se lahko vaš otrok srečal in povezal. Spoznavanje drugih ljudi z izgubo sluha mu omogoča, da razpravlja o ovirah in izzivih, deli praktične nasvete in trike ter pridobi podporo vrstnikov.
7. Sledite vzornikom na družbenih omrežjih. Delite njihove uspehe s svojim otrokom in poudarite, kaj je možno doseči.

PRILOŽNOSTI

8. Beležite si otrokove nastope, dosežke, posebne izkušnje in jin delite z drugimi. Prepoznajte in razvijajte močna področja svojega otroka in tako potrjujte njegovo samozavest.

9. Izkoristite priložnosti za razvijanje samozavesti in samopomoči, tako da otrok:

- nekaj vpraša neznano osebo, npr. blagajničarko;
- govori pred skupino ljudi;
- nekaj pove drugim o svojih slušnih pripomočkih.

Uporablja naj komunikacijske strategije kot npr. »Prosim, obrni se k meni, ko govoriš, da ti lahko berem z ustnic.« ali »Odmaknimo se prosim od hrupa, da te bom bolj jasno slišal.«

10. Skupaj rešujte probleme; s tem boste svojega otroka naučili, da so napake in neuspehi neizogibni, a hkrati dobra priložnost za učenje. Spodbujajte svojega otroka, da poskusi znova, da se sooči z izzivom ter pohvalite njegov trud, trdo delo in vztrajanje pri težkih nalogah.

VIR

<https://blog.medel.com/10-tips-for-building-confidence-in-your-child-with-hearing-loss/>

(Tips for Building Confidence in Your Child With Hearing Loss - The MED-EL Blog, objavljeno 6.4.2022 v For Parents, Tips& Tricks)

MED⁹EL

GLASBA IN OTROCI S POLŽEVIM VSADKOM (1. del)

Mateja Frangež, Center za sluh in govor Maribor

Prednosti glasbenega treninga

Glasbene aktivnosti pri otroku ne spodbujajo samo razvoja muzikalnosti, ampak zelo pozitivno delujejo na njegov celostni razvoj. Sodelovanje v glasbenih aktivnostih izboljša komunikacijske veščine, sposobnosti poslušanja, jezikovne sposobnosti, kognitivne sposobnosti, fino in grobo motoriko, socialni in čustveni razvoj ter ustvarjalnost. V skupnem poslušanju in ustvarjanju glasbe se otrok z vami še bolj poveže.

Komunikacijske sposobnosti

Ko skupaj s svojim otrokom požete in izgovarjate rime, ga s tem vzpodbujate, da vas gleda v obraz, vzpostavi očesni kontakt, je pozoren, skoncentriran. Trudi se, da ponavlja zvoke in gibe.

Ko otroka naslovite, pokličete, za tem zmeraj napravite pavzo. To obdobje »tišine« in »pričakujočih pogledov« vzpodbudi otroka, da doprinese svoj delež k pogovoru. Ta »trenutek tišine« mu pove, da je on na vrsti, in s tem komunikacijska izmenjava postaja navada. Tako se razvijajo komunikacijske veščine, ki jih otrok potrebuje, da lahko začne govoriti.

Sposobnosti poslušanja

Ko otroku ponudimo zanimive zvoke, ki jih lahko posluša (npr. zvočne igrače, glasbo, petje), ga vzpodbujamo k temu, da je pozoren na zvok. Skozi poslušanje zvokov, glasbe, bo otrok spoznaval, da se zvoki med seboj razlikujejo. Začel bo prepoznavati zvoke tako, da jih bo povezal z izvorom zvoka (mamin glas je od mame). Ko otrok pozorno posluša zvoke okrog sebe, se nauči te zvoke posnemati in se na koncu nauči tudi govoriti.

Razvoj jezika

Ko se otrok ob glasbi oglašča, pripeva pesmim, mu to pomaga vzpostaviti bolj naravno zvonečo glasovno kontrolo in fluentnost (proizvajanje niza glasov) ter vzpodbuja večjo raznolikost glasov. Pripevanje mu pomaga, da razume pomen besed in fraz in daje možnost, da vadi izgovor le-teh.

Kognitivni razvoj

Skozi petje se otrok nauči veliko novega (barve,

velikosti imena živali ...). Ponavljanje pesmic znova in znova mu pomaga, da si zapomni zaporedja besed in fraz, kar mu pomaga krepiti spomin.

Motorične sposobnosti

Sodelovanje v pesmicah z uporabo zvočnih igrač in/ali preprostih glasbil daje otroku možnost, da se giblje. Vključevanje gibanja v glasbo je krasen način, da otroci krepijo svoje fine in grobe motorične spretnosti. Pomaga jim izboljšati tudi koordinacijo in ravnotežje.

Socialni in čustveni razvoj

Z vzpodbujanjem otroka k poslušanju in odzivanju na glasbo s petjem, plesom in izražanjem čustev vzpodbujamo tudi njegov čustveni razvoj. Med skupnim glasbenim ustvarjanjem otrok postane bolj sociabilen, bolj sposoben prilagoditi svoje vedenje drugim in bolj sposoben razumeti in spoštovati čustva drugih. Prav tako se uči uživati, biti del družine in skupine.

Razvoj ustvarjalnosti

Veliko možnosti imamo, kako otroka spodbujati k razvoju ustvarjalnosti. Zelo pomemben in učinkovit je ta, da ga vzpodbujamo k temu, da se odziva na glasbo in pesmi na svoboden in individualen način. Ne pozabite, da vaš otrok razvija svoj lasten glasbeni okus in plesni stil. Zato poskrbimo, da lahko preizkuša različne zvočne igrače in preprosta glasbila (piščalke, bobenčke, ksilofon ...). Ob tem postane otrok bolj ustvarjalen in samozavesten.

VIR

MedEI Rehabilitation catalogue. Resources for parents, recipients and professionals: Music in young children with CIs.

LOKALIZACIJA ZVOKA

Nasveti in informacije za uporabnike polževih vsadkov

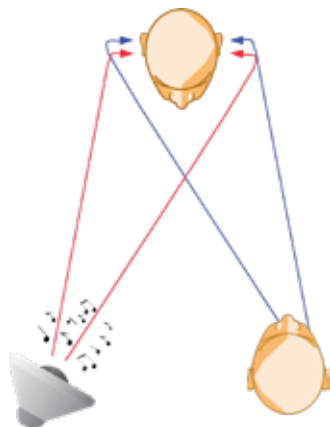
Heike Kühn, Erika Bogár-Sendelbach, priredila Simone Tesler,
prevedla Aleksandra Vnuk, Center za sluh in govor Maribor

KATERI ZVOK JE KJE?

Nasveti in informacije za trening lokalizacije zvokov za uporabnike polževih vsadkov

Po vsaditvi polževega vsadka je pomembno, da dosežemo dobre slušne rezultate. Zelo pomembna je sposobnost zaznavanja smeri zvoka. Ta veščina se imenuje lokalizacija zvoka. Razvijemo jo z redno vajo. V tem članku je na voljo nekaj nasvetov in informacij o lokalizaciji zvoka ter vaje, ki jih je mogoče enostavno vključiti v vsakodnevno rutino.

1. Od kod prihaja zvok? Kje je zvočnik?

Sposobnost prepoznavanja smeri zvoka se imenuje lokalizacija zvoka. Zanj je potrebno slišati zvok z obema ušesoma (obojeustransko). To velja za ljudi z normalnim sluhom kot tudi za uporabnike slušnih aparatov ali polževih vsadkov. Zelo težko je natančno določiti smer zvoka, če poslušamo samo z enim ušesom.

2. Kako mi lokalizacija zvoka pomaga? Zakaj je pomembna?

Ko so dojenčki zmožni obrniti glavo, nagonsko najdejo vir zvoka in ga poskušajo najti. To jim pomaga razviti podobo ljudi in stvari, ki jih obdajajo. Ta multisenzorna podoba sveta temelji na vizualnih, taktilnih in zvočnih dražljajih iz okolice.

2.1. Izogibanje nevarnim situacijam

Lokalizacija zvokov nam pomaga pri izločanju posameznih zvokov iz okolja in prepoznavanju nevarnih situacij. Najboljši primer za to je promet.

V prometu je pomembno vedeti, od kod prihaja neznan zvok. Ko vemo, od kod zvok prihaja, lahko v tisto smer pogledamo in se po potrebi odzovemo.

2.2. Izboljšanje razumevanja govora

Razumevanje govora je vedno boljše, če se lahko obrnemo proti govorcu in ga opazujemo. Posebej v hrupnem okolju nam pomaga, če govorca vidimo, saj ga tako bolje razumemo in njegov glas slišimo glasneje in bolj razločno. Hitra lokalizacija govorca v skupini pa nam olajša razumevanje samega govora in tako pozorno poslušanje postane lažje.

2.3. Zaznavanje gibanja skozi zvoke

Takoj ko slišimo, od kod prihaja zvok, si lahko predstavljamo gibanje ljudi in predmetov. Na primer:

- Oseba se mi približuje od zadaj in gre mimo mene na moji desni.
- Sirena se oddaljuje od mene na moji levi.

Izboljša se naša orientacija in s tem osebna varnost v vsakdanjem življenju – naj bo to v službi, doma ali na ulici.

3. Kako deluje lokalizacija zvoka?

Ko slišimo zvok, ki prihaja z naše desne strani, zvočni valovi dosežejo najprej desno uho in šele nato levo, ki je v slušni »senci«, ki jo oddaja naša glava. Hkrati se zvok v desnem ušesu sliši glasneje. Njegova višina in frekvenčno območje se na desni strani zaznavata drugače kot na levi strani. V tehničnem smislu se to imenuje interauralna razlika v času, glasnosti in frekvenci. Te majhne razlike uporabljamo za lokalizacijo zvokov in njihovih virov.

Zato slišimo signal v desnem ušesu prej in glasneje kot v levem; to je znak, da se vir zvoka nahaja na naši desni. Običajno nam je lažje lokalizirati zvok, kadar prihaja neposredno z ene strani, kot če prihaja od spredaj. Prav tako je lažje lokalizirati zvok, ki ga slišimo od spredaj kot pa od zadaj.

Lažje tudi razlikujemo zvoke na vodoravni ravni (neposredno z ene strani, za nami, spredaj) kot na navpični ravni (v višini oči, v višini kolen ali nad nami). To velja tako za ljudi z normalnim sluhom kot za uporabnike polževih vsadkov.

4. Kaj vpliva na našo sposobnost lokalizacije zvokov?

Naša okolica

Naša sposobnost lokalizacije zvokov je odvisna tudi od naše okolice. Na naš sluh vplivajo predvsem:

- akustični pogoji (zaprt ali odprt prostor, prisotnost odmeva, prisotnost zaves in preprog, ki dušijo zvoke);
- hrup v ozadju (glasba, radio, TV, ptice, veter);
- število govornikov ali zvokov (manj kot je govorcev ali različnih zvokov, lažje jih je razlikovati);
- sposobnost razlikovanja različnih vrst govorcev (npr. moški/ženski glas, naglas).

Starost

Že dojenčki lahko obrnejo glavo proti osebi, ki govori. Naša natančnost pri lokalizaciji zvokov doseže svoj vrh pri približno 10. letu starosti in se postopoma začne zmanjševati pri približno 40. letu starosti. To še posebej vpliva na našo sposobnost razlikovanja med »spredaj – zadaj« in orientacijo zvokov pred nami. Sposobnost zaznavanja časovnih razlik se s starostjo zmanjšuje, vendar zmožnost razlikovanja med različnimi glasnostmi in frekvencami ostaja enaka.

Sposobnost slišati na obe ušesi enakovredno

Izrazita razlika v sluhu med ušesoma običajno povzroči težave pri lokalizaciji zvokov. To velja zlasti za uporabnike polževega vsadka na enem ušesu in slušnega aparata na drugem. Avdiolog ali terapevt vam lahko pomagata najti najboljšo možno nastavitev procesorja polževega vsadka in slušnega aparata. Zelo pomembno je, da lahko slišimo enako glasno na obeh straneh.

Izkušnje s polževim vsadkom:

Izguba sluha in čas do implantacije polževega vsadka

Izkušnje kažejo, da lahko uporabniki polževih vsadkov z vajo pridobijo sposobnost lokalizacije zvoka, vendar morajo biti uporabniki potrpežljivi, saj to lahko traja dlje časa. Ta časovni razpon se zelo razlikuje glede na to, kdaj je oseba oglušela in kdaj je bila implantirana. Krajši je čas med izgubo sluha in implantacijo, hitreje se razvije sposobnost lokalizacije zvokov. Otroci, ki so rojeni gluhi ali so oglušeli hitro po rojstvu, polževa vsadka pa so prejeli veliko pozneje, običajno nimajo veliko izkušenj z lokalizacijo zvokov in za razvoj te sposobnosti potrebujejo več let.

5. Ali morajo otroci vaditi sposobnost lokalizacije zvokov?

DA! Tudi otroci morajo pridobiti izkušnje, da se lahko orientirajo s pomočjo obeh ušes. Kot že omenjeno, se sposobnost lokalizacije zvokov sčasoma razvije. Prej ko otrok prejme polžev vsadek, prej bo začel zaznavati zvočne znake in pridobil dragocene izkušnje pri lokalizaciji zvokov. To sposobnost morajo razviti otroci in odrasli. Otroci morajo vaditi lokalizacijo zvokov, da izboljšajo in razvijejo dobre splošne slušne sposobnosti s svojima polževima vsadkoma.

Vse naslednje vaje in nasveti so primerni za odrasle in otroke. Otroka moramo vprašati, KAJ sliši. Prav tako je pomembno vprašanje OD KJE prihaja zvok. Ta vprašanja je potrebno vključiti v vsakodnevno rutino. Tako se otrok nauči razlikovati med glasovi in zvoki ter se hkrati nauči lokalizirati zvoke. Ko dojenčki obrnejo glavo proti zvoku, vemo, da so začeli lokalizirati zvok. Za starejše otroke so poleg iger v skupini iprimerne tudi igre s ploskanjem in otroške pesmice za vadbo lokalizacije zvoka na igriv način.

VAJE ZA IZBOLJŠANJE SPOSOBNOSTI LOKALIZACIJE ZVOKOV

Kako vaditi?

Priprava: Zvočne procesorje nastavimo na podobno glasnost.

Morali bi biti sposobni slišati enako dobro in enako glasno na obeh straneh. Ne začnemo z vajo, dokler procesorji obeh vsadkov niso nastavljeni na enako glasnost. To lahko traja nekaj mesecev – še posebej, če je med implantacijama minilo nekaj časa.

Od vprašanja "Kaj?" na vprašanje "KJE?" in "Od kod?" h "KAM?"

Pozoren je treba biti ne le na KAJ ali KOGA slišimo, ampak tudi na KJE slišimo. Dovolj je le malo vaje in lahko ugotovimo, od kod prihaja zvok, šele nato mu lahko sledimo ali napovemo njegovo gibanje.

a) Prepoznavanje znanih zvokov v znanem okolju

Cilj teh dejavnosti je poskusiti doma zavestno lokalizirati znan zvok (npr. zvonjenje telefona).

Ta vaja je tudi osnovna vaja za vse druge vaje.

Priprava:

Znano okolje uredimo tako, da se spremeni v idealno

okolje za poslušanje. Pozorni moramo biti na:

- zmanjšajmo hrup v ozadju (izklopimo radio in TV);
- izberimo majhno število ciljnih zvokov;
- izberimo ciljne zvoke, ki se izrazito razlikujejo (npr. visoki/nizki toni);
- prepričajmo se, da zvoki prihajajo iz različnih smeri (za, spredaj, levo, desno).

Težja vaja:

- V vajo vključimo več zvokov.
- Izberemo zvoke, ki so si med seboj podobni.
- Zvočne vire postavimo bližje drug drugemu.
- Postavimo se v različne dele prostora.
- Uporabimo prehod iz ene sobe v drugo sobo.
- Integriramo zvoke, ki so izven našega vidnega polja.

Med vadbo so oči zaprte. To še dodatno uri sluh!

b) Prepoznavanje znanih zvokov v znanem okolju z neznanega mesta

Vajo 1 spremenimo tako, da nekoga prosimo, da spremeni položaj vira zvoka (npr. postavi telefon na drugo mesto). Ponovimo vse korake vaje 1 in tako dvignemo stopnjo težavnosti prepoznavanja znanega zvoka.

c) Prepoznavanje neznanih zvokov v znanem okolju z neznanega mesta

Spremenimo vajo 2 tako, da nekoga prosimo, naj skrije neznane ali nenavadne vire zvoka. Ponovimo vse korake vaje 1 in dvignemo stopnjo težavnosti kot pri 1. vaji.

d) Nekdo pokliče

Spremenimo vajo 1 tako, da osebo nekdo pokliče v njej znanem okolju. Vajo spreminjamo:

- Oseba pove kratek stavek.
- Oseba pove daljši stavek.
- Oseba pokliče iz različnih smeri.
- Oseba pokliče izven vidnega polja (npr. iz druge sobe).
- Kličejo različni ljudje.

Vse naštete različice se lahko kombinirajo, vaja se na ta način oteži. Vendar naj se ne spreminja preveč stvari naenkrat. Treba je biti potrpežljiv!

e) Prepoznavanje znanih zvokov v znanem okolju iz različnih točk in s hrupom v ozadju

Spremenimo vaje 1 – 4 z dodajanjem hrupa v ozadju. S tem dvignemo stopnjo težavnosti.

- Vadimo s hrupom v ozadju (npr. vklopimo radio,

TV).

- Spremenimo glasnost/število (ciljnih) zvokov.
- Spremenimo glasnost/število virov hrupa v ozadju.

f) Prepoznavanje neznanih zvokov v neznanem okolju s hrupom v ozadju

Najtežje slišimo vsakodnevne zvoke v neznanem okolju s hrupom iz ozadja in se po teh zvokih orientiramo.

- Sedite v parku, restavraciji ali ob kakšnem prometnem kraju, zaprite oči in bodite pozorni na zvoke okoli sebe.
- Obrnite glavo, da opazite vir zvoka, na katerega se osredotočate.
- Prosite različne ljudi, da vas v tem okolju pokličejo z različnih položajev. Preverite, ali obrnete glavo v pravo smer.
- Vajo lahko otežimo z:
- Izbiro vse bolj hrupnega okolja.
- Pozorni smo tudi na zvoke, ki jih ne poznamo.
- Nekdo vas naj nepričakovano pokliče po telefonu.

g) Sledenje gibanju s poslušanjem

Naloga je lokalizirati zvoke in nato slediti temu, kam se premikajo.

- Sledimo zvoku in poskušamo predvideti njegovo gibanje (npr. mimoidoči avtomobil). Ali prihaja z leve? V katero smer se premika? Na desno? Ali nekdo hodi proti nam z naše desne in gre mimo nas na levi?
- Začnemo v "lažjem" okolju in počasi povečujemo stopnjo težavnosti:
- Začnemo v znanem okolju. Sledimo korakom ali glasovom znanih ljudi ali znanemu zvoku, ki se premika (npr. sesalec).
- Poskusimo slediti ljudem in zvokom okrog nas v javnosti. Kje je mati z otrokom? Od kod je prišel avto?

h) Vaje v skupini

Vse te vaje se lahko izvajajo v skupini (npr. skupina za samopomoč) ali z družino. Vadba v skupini je zabavna, nudi tudi medsebojno podporo.

PRIPOROČENA LITERATURA:

Ashmead, D.H., Davis, D., Whalen, T., Odom, R. (1991). Sound localization and sensitivity to interaural time differences in human infants. *Child Dev* 62: 1211-1226.

Babkoff, H., Muchnik, Ch., Ben-David, N., Furst, M., Even-Zohar, Sh., Hildesheimer, M. (2002). Mapping lateralization of click trains in younger and older populations. *Hear Res* 165: 117-127.

Abel, Sh. M., Giguère, Ch., Consoli, A., Papsin, B.C. (2000). The effect of aging on horizontal plane sound localization. *J Acoust Soc Am* 108 (2): 743-752.

Brown, K.D. & Balkany, Th. J. (2007). Benefits of bilateral cochlear implantation: a review. *Curr Opin Otolaryngol*

Head Neck Surg 15: 315-318.

Laske, R.D., Varaguth, D., Dillier, N., Binkert, A., Holzmann, D., Huber, A. M. (2009). Subjective and objective results after bilateral cochlear implantation in adults. *Otol Neurotol* 30: 313

KAJ JE KAKOVOST ŽIVLJENJA IN KAKO JO LAHKO VSAK RAZUME

Irena Fifolt, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

V svojem prispevku se ne želim poglobljati v dejanske materialne dobrine, ki jih dobijo osebe s posebnimi potrebami od države in jim po zakonu tudi pripadajo, temveč v vprašanje, kaj lahko jaz kot strokovna delavka, ki delam z osebami s posebnimi potrebami, dodam, da bodo te osebe živele bolj zadovoljno in sprejemale dano življenje.

Kako se naučiš sprejemati življenje? Louisa Thomson Brits želi v knjigi *Hygge, Danska umetnost srečnega življenja* bralce nagovoriti k drobnim spremembam navad in dojemanja, da bi tako v vsakdanje življenje vnesli več pripadnosti, zaupanja, povezanosti, pristnosti in ljubezni.

Pripadnost izražamo z izbiranjem in druženjem najprej v družini, kasneje v vrtcu, šoli, na fakulteti, v raznih krožkih in interesnih dejavnostih ter v službi. Pri tem se pojavi vprašanje, kaj pomeni biti pristen? To pomeni biti »jaz« z vsemi dobrimi in slabimi lastnostmi, biti brez sprenevedanj. Večkrat je vprašljivo, če si upamo biti jaz ali želimo biti všečni. Lahko pa sprejmemo sebe takega, kot smo, in si hkrati želimo sprememb v našem doživljanju sveta. Če smo včasih tekali od ene zabave k drugi, samo da bi napolnili svoj čas, si s spremembo doživljanja lahko vzamemo čas in uživamo v danem trenutku, to pa so trenutki sreče, ki dajejo vrednost našemu življenju. Pripadnost gojimo tako v družini, šoli, v službi in družbi oz. narodu, v katerem živimo. S tem, ko bomo gojili to kvaliteto življenja, bomo postajali odgovornejši državljani.

Kako pa je z osebami s posebnimi potrebami? Tu mislim predvsem na gluhe, ki se izobražujejo v segregiranih oblikah izobraževanja. Pomembno vprašanje je, če jih učimo in smo jim vzor, da jim nudimo vrednote, ki bi jih vzgajale v vesele in

zadovoljne ljudi, ki bi se sprejemali taki, kot so, in se ne bi primerjali z drugimi. Potrebno jih je naučiti, kako spoznavati svoje občutke o sebi in svetu in jih znati ubesediti. Tako bodo sčasoma razumeli, da če jih grajamo, ne grajamo njih kot osebe, temveč se ne strinjamo z njihovim obnašanjem, načinom vedenja. Vzgajamo jih z ljubeznijo, sprejemanjem. Pričakujemo tisto, kar so v danem trenutku sposobni dati.

Osebe s posebnimi potrebami potrebujejo še več razlag, konkretno gluhi, ker jih nagovarjata marketing ter televizija, ki jim na svoj način »sporočata«, kaj je sreča in zadovoljstvo in kaj morajo imeti, da bodo srečni.

Čeprav vemo, da izhajamo iz različnih kulturnih, socialnih in ekonomskih okolij, je naloga vzgojno-izobraževalnih institucij, da te razlike omejuje, jih zmanjša s tem, da diferencira pouk, pogovor, da prilagodi artikulacijo glede na stopnjo razvoja posameznika. S tem osebo spoštujemo in ji dajemo mesto v družbi ter ji pokažemo sprejetost, pripadnost. Sama kot surdopedagoginja in logopedinja in tudi kot tolmačka SZJ posvetim veliko pogovorov učencem v integraciji o tem, kdo smo, kaj smo in kaj želimo. Zavzemam se za celostno obravnavo človeka kot telesnega, duševnega, socialnega in duhovnega bitja, ki ni opremljeno samo z znanjem. Vrednost učenca ni v tem, koliko ve, temveč v tem, da je človek v širšem pomenu, da vidi drugega in da mu je mar za drugega.

Seveda pa te vrednote težko uresničujemo v vedno bolj razslojeni družbi. Tu se razlikujemo od Dancev, ki imajo manj razslojevanja in zato lažje gojijo pripadnost in solidarnost.

Naloga institucij je, da učijo, da smo različni in da se vrednosti človeka ne meri z dosežki in tekmovalni, temveč je že vsak po sebi vreden. Tudi otroke s posebnimi potrebami bi bilo potrebno vzgajati v tem duhu, da uživajo v vsakodnevnih stvareh in da vedno bolj spoznavajo sebe in svoje potrebe. Razumevanje sebe daje večje možnosti, da razumemo tudi druge. Žalosti me, da kot družba postavljamo v ospredje vedno tiste, ki so dosegli nekaj posebnega. Na ljudi, ki živijo vsakdanje življenje in se vsakodnevno trudijo za svojo družino, kjer vladajo ljubeči odnosi, pa pozabimo, ker naj bi bila to neka norma. Prav bi bilo, da bi o takih vsakdanjih družinah pisali, ker bi se ljudje z njimi poistovetili in počasi bi mogoče tudi v naše glave prišla drugačna miselnost. Poštenost in dobrot, se skrivata pri posameznikih in nista množično nagrajani. Učitelji in vzgojitelji s svojo držo sporočamo svojim varovancem neposredno, kdo smo.

Kdo določa, kaj je normalno in prav? Je to potrošniški svet? Po splošnem mnenju so tisti, ki sledijo zahtevam tega sveta, so v skladu s smernicami, dosegajo nadpovprečne rezultate v šoli in v službi, uspešni in posledično tudi srečni. Menim, da je prišel čas, da stvari postavimo na svoje mesto. Vrednostni sistem si vsak človek postavi sam, pri tem pa mora biti zelo močan, da lahko vztraja, saj je okolica do njega zelo neizprosna.

Primer: Danes se pričakuje od družin, da sta oba roditelja zaposlena. Če opazimo, da nekje mati ostane doma, ker se je tako odločila, že zmigujemo in si mislimo svoje. Kjer sta zaposlena oba starša in delata cele dneve, tako da za družino in otroke ni

časa, smo bolj tolerantni. To je slovenska miselnost: biti priden pomeni veliko delati, takrat je vrednost človeka večja. To pomeni, da živimo po miselnosti »imeti«, ne pa »biti«.

Zaključujem z mislijo Alberta Einsteina: »Brezskrbnosti in sreče nisem nikoli štel za cilj sam po sebi – takšna etična osnova se mi zdi bolj primerna za krdelo svinj. Ideali, ki so mi svetili na poti in me vedno znova opogumljali, da se vedno soočim z življenjem, so Resnica, Dobrota in Lepota.«

Tudi sama menim, da zadovoljstva posameznika z zadovoljenimi osnovnimi materialnimi potrebami za preživetje ne določa brezumno hlastanje za srečo, temveč sposobnost, da se zna ustaviti in uživati v vsakodnevnih trenutkih: pri pitju čaja v družinskem krogu ali s prijateljico; da se zna pogovarjati in biti slišan, iti na bližnji vrh sam ali v družbi psa in si za drobne stvari vzeti čas.

Koliko prijetnih trenutkov z gojenci v institucijah lahko preživimo, če si vzamemo čas, namesto da tekamo in iščemo projekte, kjer bomo še kaj naredili, svojih bližnjih pa ne vidimo.

Kvaliteta življenja ni tisto, kar ti sporočajo drugi, da je zate dobro. Spoznati jo moraš sam pri sebi in se za njo vsakodnevno truditi, ker ne pride sama po sebi in tudi ne odide, če nič ne narediš.

LITERATURA:

1. Milivojević Zoran, *Mala knjiga za velike starše*, Psihopolis institut Novi sad 2008
2. Thomsen Brits Louisa, *Hygge, Danska umetnost srečnega življenja*, Mladinska knjiga 2017

WIDEX MOMENT™
NOV STANDARD VRHUNSKEGA ZVOKA

ČIST IN NARAVEN **ZVOK, KOT STE GA POZNALI NEKOČ**
- 5 dnevni preizkus **brez obveznosti**

Tudi kot **najmanjši polnilni** slušni aparat **doslej**

SLUŠNI APARATI WIDEX d.o.o.
Ljubljana, Resljeva cesta 32
info@widex.si
T: 01/234 57 00
www.widex.si

PRIHODNOST POLŽEVIH VSADKOV

Lifelong hearing - vodnik po slušnih vsadkih, MED-EL

Katere inovacije PV lahko pričakujemo?

Proizvajalci polževih vsadkov za prihajajoča leta napovedujejo številne novosti. Po drugi strani se zdijo zahteve uporabnikov skoraj skromne: za uporabo preprosti dodatki in večji poudarek na glasbi.

G3ict, pobuda Združenih narodov za spodbujanje pravic invalidov v digitalni dobi, je uporabnike PV, dobavitelje in strokovnjake povabila na razpravo o prihodnosti implantacij polževih vsadkov na 60. mednarodni dan polževih vsadkov, 25. februarja. Rachel Paul iz G3ict je dejala, da je zelo pomembno, da se osredotočimo na uporabnike in njihove potrebe, zlasti zato „ker gre pravzaprav za razvojno najuspešnejšo tehnološko rešitev“.

Patrick D'Haese, vodja sektorja za javne zadeve pri podjetju MED-EL, je le na kratko omenil tehnične novosti, povezane s procesorjem in vsadkom. Osredotočil se je na širjenje možnosti uporabe polževih vsadkov, pa tudi na razvoj avdiologije in kirurgije. Tako bi lahko kmalu postale možne implantacije pod lokalno anestezijo in s krajšim bivanjem v bolnišnici, pa tudi implantacije na dnevni kliniki. Znanstveniki upajo, da bodo elektrode z zdravilom in robotsko-asistirane implantacije v čim večji meri preprečile vnetja po operaciji in tako še bolj zanesljivo ohranile preostali sluh!

Koronakriza je pripeljala do nekaterih inovacij v telemedicini in telezdravstvu tudi na področju PV. Programiranje zvočnega procesorja, tehnični pregled in celo rehabilitacija po spletu se ne zdijo več nemogoči. D'Haese meni, da je to obetavno predvsem za uporabnike PV na podeželju.

„Glasba bi morala biti del rehabilitacije s PV!“

„Bolj sem se bal izgube glasbe kot izgube govora,“ pravi Robert Mandara, podpredsednik EURO-CIU, evropske krovne organizacije skupin za samopomoč uporabnikov PV, o času pred implantacijo. Za ljubiteljskega pianista je glasba tudi pomembno sredstvo za blaženje tinitusa. Prekratke elektrode nekaterih PV poslabšajo zaznavanje višine tonov,

neugodna kompresija glasnosti omeji dinamiko glasbe, podobno kot bi „mat steklo zastrlo pogled na Mona Liso.“

„Ko sem igral na klavir, je zvenelo dobro. Ko sem se posnel in igranje poslušal, pesmi nisem prepoznal.“ Za Mandaro je to pokazatelj, kako pomembna so pričakovanja med poslušanjem glasbe. Pravi, da se z vajo razvijajo njegove glasbene sposobnosti s PV, a še vedno ni zadovoljen. Zato misli, da bi morale biti glasbene vaje prosto dostopne. Poleg razlikovanja višine tonov bi te vključevale tudi zaznavanje čustev, ki jih prenaša glasba. „Glasba bi morala biti del rehabilitacije za vse uporabnike PV. Pomagala bi pri razumevanju govora in tudi pri prepoznavanju drugih zvokov.“

Dodatki – preprosti in univerzalni

„Implantacija s PV ni zdravilo za gluhe ljudi,“ pravi uporabnik Dennis Selznick, ko pojasnjuje, zakaj se v mnogih situacijah zanaša na dodatne naprave. Toda raznolikost teh orodij je za mnoge uporabnike preveč zapletena, saj se razlikujejo od proizvajalca do proizvajalca in imajo včasih predvidene zelo specializirano uporabo.

To velja tudi za Beth Wagmeister in njeno ženo, ki sta implantirana, vendar z različnimi sistemi PV. Ko želita gledati televizijo s svojimi otroki, ki normalno slišijo, pravita, da je to skoraj nemogoče: „Želimo pa, da bi bil svet enak za uporabnike PV in za slišече.“
„Gre za spreminjanje življenj!“

Sue Archbold, ki je 15 let vodila program PV v Nottinghamu, pripoveduje o svoji sosedki Rosemary, ki je dobila polžev vsadek, ko je bila stara preko 70 let: „Rosemary je zelo obremenjena: ima artritis, makularna degeneracija ji uničuje vid, in ima moža z demenco. Brez vsadka niti ona niti njen mož ne bi mogla živeti samostojno, brez pomoči. In ko potrebuje pomoč s svojim PV, potrka na moja vrata.“ Rosemary pogosto potrebuje pomoč: čeprav so drobni procesorji odlični za druge uporabnike, postanejo problem za artrične prste in slepe oči starejše gospe. Tudi številne možnosti zmedejo Rosemary: „Koliko daljinskih upravljalnikov pa

potrebujem?" Industrija se trudi, a posamezniki jo morajo še naprej usmerjati. Sue Archbold pravi: "Žice, ki so se zapletale pri starejših sistemih, so preteklost, rokovanje je zdaj enostavno." Vendar pa meni, da bi morali še veliko narediti.

Opozorila je tudi na ustrezne rehabilitacijske storitve za uporabnike PV, pa tudi vseživljenjsko oskrbo in podporo za njihove sisteme - sicer bi uporabniki PV lahko prehitro zavrgli svoje naprave. Kot predana zagovornica PV ni zamudila priložnosti, da bi opozorila na pomanjkanje PV v številnih državah: „Ne gre za številke, ampak za spreminjanje življenj!“ Prizadete posameznike in družine je spodbudila, naj združijo moči in se skupaj obračajo na vlade in ponudnike socialnih storitev.

Če radi berete o človeškem sluhu, obiščite spletno stran „Lifelonghearing“, kjer lahko v slovenščini prebirate zgodbe uporabnikov slušnih vsadkov,

inženirjev, nasvete zdravnikov in specialnih pedagogov, ter spoznavate najnovejše tehnološke rešitve na področju sluha.

VEČ NA:

www.lifelonghearing.com

lifelong hearing
VODNIK PO SLUŠNIH VSADKIH

MED **EL**

POTEP PO MESTU

Karmen Smodiš

Pravkar sem se vrnila domov. Nakupila sem običajne gospodinjske stvari, na seznamu pa sem imela tudi lekarno. Ker se mi je zjutraj mudilo, sem na hitro zgrabila zunanji procesor polževega vsadka, priključila akumulatorček, ki sem ga nosila en dan prej, si ga nadela in odhitela z otrokom v šolo. Da moram menjati akumulatorček, sem pozneje pozabila. Ja, moja krivda. Poln akumulator me vedno čaka v torbici ob vzglavju, a sem pozabila. Se je že pripetilo, a ker sem takrat ostala doma, kjer delam, ni bilo problema takrat, ko je prišel signal, da bo akumulator kmalu izprazenjen. A tokratni potep po mestu je bil zame šola.

Sem še dokaj nova uporabnica polžka. Komaj pol leta ga imam. Pred tem sem nosila na strani, kjer sem operirana, pet let slušni aparat. Na drugem ušesu dve leti več in ga nosim še sedaj. Pri meni gre torej za izgubo sluha v odrasli, aktivni dobi. Sem velika ljubiteljica glasbe, po poklicu slikarka. Mama sem petim otrokom. Nekateri so se že osamosvojili.

V družini s petimi otroki je vedno živahno. In ko je ta živ žav bledel, ko so me otroci začeli opozarjati, da jih ne slišim, ko nisem več razumela stavkov, povedanih prvič in so mi specialisti priporočali slušni aparat, sem ga najprej zavrnila. Po enem letu sem se vrnila k zdravniku. Sluh je bil še slabši, moje razumevanje sveta pa me je začelo jeziti. Tako nemočno sem se počutila ob dejstvu, da ne slišim, da sem sklenila, da bom nosila slušni aparat, pa četudi bo velik kot klobuk. Hočem slišati, je bil moj trden sklep. Ko sem dobila slušne aparate, sem mislila, da bo s tem problem rešen. Zelo optimistična sem živela naprej, brez kančka dvoma, da bi ne mogla tako za vedno funkcionirati. Sproti pa sem vendarle opravljala medicinske preiskave, da bi se ugotovil razlog mojega pešanja sluha. Do danes ta razlog ni bil odkrit.

Problem pa s slušnimi aparati ni bil rešen. Sluh je namreč pešal še naprej. V nekem obdobju zelo hitro. V sedmih letih sem menjala tri slušne aparate. S tem pa mi je postajalo vedno bolj jasno, da ta moja sigurnost slišanja s slušnimi aparati vendarle ni tako gotova, kot sem v to sprva verjela. Vse več je bilo v moji glavi vprašanj, na katere nisem imela odgovora.

V začetku te moje slušne poti, mojega »iskanja sluha«, tudi še nisem vedela, koga vprašati za nasvet,

katere spletno stran odpreti, kje najti informacije. Nikogar nisem poznala osebno, ki bi imel podobne težave, da bi našla uteho ali somišljenika. Počutila sem se negotovo. Svojih delovnih obveznosti nisem mogla več nemoteno opravljati, izogibati sem se začela šolskim skupinam in projektom, ki bi jih kot slišišča gotovo izpeljala. Postajalo me je strah, ali bom lahko nadaljevala s svojim delom, kot sem ga poznala. Čeprav so se ljudje okrog mene trudili z »dretjem«, je bilo to čisto zgrešeno. Komunikacija je bila zame muka in prav želela sem si, da me ja nikjer nobeden ne ogovori. To je bil že majhen korak v izolacijo. Takrat še nisem vedela, da naj jih prosim, da govorijo obrnjeni k meni. Nisem vedela, da si lahko pomagam z branjem z ustnic.

Tako sem nekega dne enostavno vpisala v računalnik – društvo gluhih in naglušnih Murska Sobota. Izpisala sem si njihovo telefonsko številko in jih kontaktirala. Ko sem prišla tja, sem bila presenečena nad prijetnim sprejemom. Kot da se že dolgo poznamo. Seveda sem bila skeptična. Hkrati pa sem ugotovila – ti ljudje točno vedo, o čem govorim. Ti ljudje imajo iste ali podobne stiske in težave. In ti ljudje vedo, kako se tem težavam izogniti, jih izboljšati ali jih odpraviti. Končno sem našla nekoga, ki me razume na tem področju. Počutila sem se, kot da te nekdo sprejme pod okrilje in pazi nate. Ta občutek je še sedaj enak in sem zanj zelo hvaležna. Na društvu sem dobila veliko nasvetov, veliko sem se naučila, postala sem samozavestnejša in pogumnejša. Pomagali so mi, da stojim »na svojih nogah« in da zmorem tudi sama pomagati drugim, ki so v podobnih stiskah. Naučila sem se, da me ni potrebno biti strah komunikacije. Da moram samo povedati, da sem naglušna, da moram jasno izraziti željo po načinu komunikacije, naj bo to preko SMS, ali maila, ali pisno.

Da bi mi bilo lažje komunicirati, sem prišla h gospe Diani Ropert, na Center za sluh in govor Maribor, ki me je učila branja z ustnic. To je bilo super, dokler si »ves svet« ni nadel mask.

Ko mi je moj zdravnik, Dr. Rebol, prvič predlagal polžev vsadek, sem se spet ustrašila.

Potrebovala sem več časa. Gospa Diana mi je svetovala skupino uporabnikov polževega vsadka na Facebook strani, ki jo ureja gospa Darja Pajk, da se bolje informiram. S te strani sem prišla do

mednarodne skupine uporabnikov polževega vsadka, ki pa je v meni dobesedno zlomila strah pred neznanim. Celó še več jim je uspelo. Ko sem brala njihove izkušnje, njihovo zadovoljstvo, pa čeprav so bile zato potrebne tudi težave, odrekanje, bolečina, vrtoglavica, neprespene noči ... A ko je vse to minilo, bi naredili še enkrat isto, tako so zadovoljni. Prav njihove izkušnje in zapisi so me naravnost opogumili. Ko sem zdravniku povedala, da sem pripravljena in sem opravila vse predhodne potrebne preiskave, sem celo komaj čakala, da bom operirana. Tako velika želja boljše slišati, je bila v meni!

Že po prvi nastavitvi zunanjega procesorja sem slišala. Res da zelo smešno in robotsko, a sem slišala. V teh 6 mesecih sem zelo napredovala in že sedaj pravim, da si ne predstavljam več življenja brez polžka. Nosim ga od jutra do večera. In če se pripeti, da se mi akumulatorček izprazni in ostanem samo s slušnim aparatom, pravim, da sploh ne vem, kako sem lahko funkcionirala samo z aparati. :-)

In prav to sem mi je zgodilo, ko sem se tokrat odpeljala v mesto po nakupih. Prvi opozorilni pisk je prišel, ko sem nekaj stvari že uredila. Upala sem, da bom dovolj hitra in bom doma, preden se popolnoma izprazni. Pa sem izgleda potrebovala to izkušnjo. Polžek je utihnil, ko sem bila pred lekarno. Bom že kako, sem si mislila. Lekarnarja sem prosila za tisto, kar sem želela in upala, da ne bo nič rekel. Seveda da je. »Zajemi sapo, Karmen!« sem si govorila. Povem mu, da se mi je baterija izpraznila, da ga preko maske ne razumem kaj mi govori, če si lahko, prosim masko umakne. Nekaj je govoril naprej, kot da mu nisem nič rekla. Maske pa ni umaknil, čeprav je bilo vmes steklo. Povem mu

še enkrat, da ne vem kaj mi govori. Skomignil je, po mimiki oči pa sem razbrala da se je nasmehnil in da ni nič nujnega, kar je povedal. Plačam in odidem. Po poti razmišljam, kako sem se počutila. Uf, malenkost sem »zmrznila«, kot takrat, ko si na neznanem terenu, nesiguren. Predvsem pa sem bila razočarana. Res je, da sem kupila vitamine in da vse, kar potrebujem, piše na škatli. A zdi se mi nesprejemljivo njegovo vedenje, njegova reakcija. Prosila sem ga, da si umakne masko. Pokazala sem mu polžka. Vem, da bi, če bi potrebovala zdravilo in bi bilo potrebno kaj pomembnega vedeti, vztrajala, da si masko umakne, ali da mi napiše. Tako pa sem ugotovila, da je on »zmrznik« še bolj kot jaz. Zmrznil pod ukrepi, zmrznil od strahu, zmrznil kot človek, ki invalidni osebi ni omogočil dostojne komunikacije. Torej mi, invalidi na področju sluha, moramo biti notranje še močnejši kot slišišči. Samozavestnejši, ko želimo enakopravno komunikacijo. Pripravljeni na spoštljivo zahtevo. Ohraniti mir v sebi in se ne pustiti sprovcirati, ker si sogovornik, vseeno na katerem področju in v kateri situaciji, ne da nič dopovedati.

K sreči je takih ljudi, kot je ta lekarnar, malo. V tem času nošenja mask bi lahko na prste ene roke naštel ljudi, ki so bili tako neizprosni in maske niso umaknili. Veliko ljudi, ki me poznajo, si je masko umaknilo že, ko so me zagledali prihajati.

Zavedam se, da je opisana situacija ena izmed mnogih, ki se mi lahko še pripetijo. Malenkost bolj bom pozorna tudi sama in pazila na to, da grem od doma le s polnim akumulatorjem in morda še z rezervo.

Lahko pa ob tem tudi notranje zrastem. Zrastem čez zagrenjenost, čez zamero, čez nestrpnost, čez vse tisto, kar nam onemogoča lepši jutri.

KDO SEM JAZ

Anej Mori

Sem Anej, deček s polževim vsadkom. Star sem 12 let, polžev vsadek sem dobil, ko sem bil star 4 leta. Sedaj hodim v 6. razred na OŠ Brezno. Imam veliko prijateljev: Mai, Tian, Vito, Lutvo, Maj, Muhamed ... Smo sošolci in skupaj treniramo nogomet. Trikrat na teden me ata pelje v Radlje na trening. Na treningu veliko tečemo, skačemo, se razgibavamo in igramo nogomet. Učimo se voditi žogo in zabijati gole. Hodimo tudi na tekme. Vedno sem dober in zabijem veliko golov. Februarja so moji prijatelji šli na nogometno šolo v Umag. Jaz sem ostal doma in treniral v Radljah. Zelo rad imam nogomet. Navijam za nogometni klub Chelsea. Zame je najboljši nogometaš Messi.

SKRIVALNICE

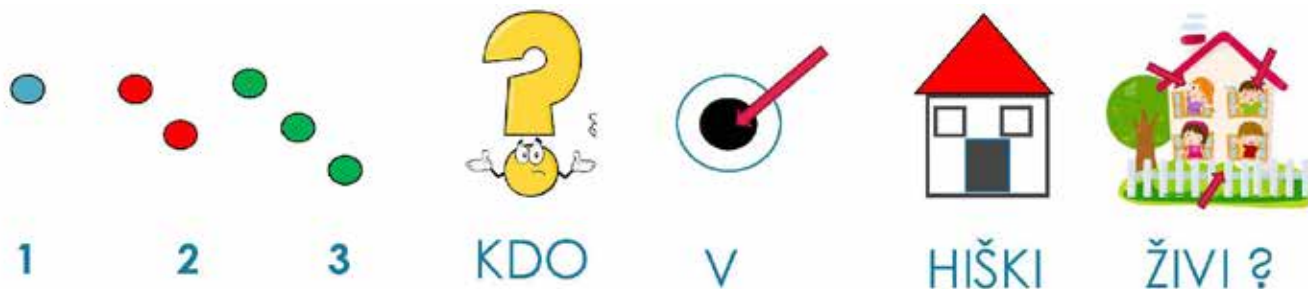
Sergeja Grögl, Center za sluh in govor Maribor

- Da otroci spoznajo izraze, kako se oglašajo posamezne živali, se najprej igrajte igro spomin. Ko starš ali otrok najde par, poimenujete oglašanje živali (riga, muka, mijavka ...). Originalne zvoke si lahko poiščete tudi na YouTube kanalu.
- Po igri si oglejte izštevanko v piktogramih. Najprej naredite nekaj primerov, da otrok osvoji potek igre. Izmenjavajte vloge bralca in tistega, ki nastavlja sličice.
- V prazen kvadrataek vstavite sličico živali, ki se ne oglašja in sicer s sliko navzdol, da je motivacija večja. Otrok pri branju obrača sličice, bere povedi v piktogramih in poimenuje živali. Otrok sam poišče primeren krog z barvo, jo poimenuje ali jo poimenuje starš in jo vstavi v kvadrat. „Prebere“ stavek v piktogramu.
- Hiškam izrežete vrata in sličice živali položite za vrata. Igro lahko izvajate na dva načina. Pri prvem oponašate oglašanje živali, ki ste jih skrili za vrata hiške, otrok ugotavlja, kdo in kako se oglašja. Drugi način je, da poimenujete oglašanje živali, ki je skrita za vrata in otrok ugotavlja, katera žival je skrita za vrati.
- CILJ igre; širjenje besedišča, širjenje povedi, oblikovanje povedi, usvojiti izraze za oglašanje živali, branje simbolne slike, orientacija na listu.

Izreži sličice in se igray spomin. Ko najdeš par, poimenuj žival in povej, kako se oglašja.

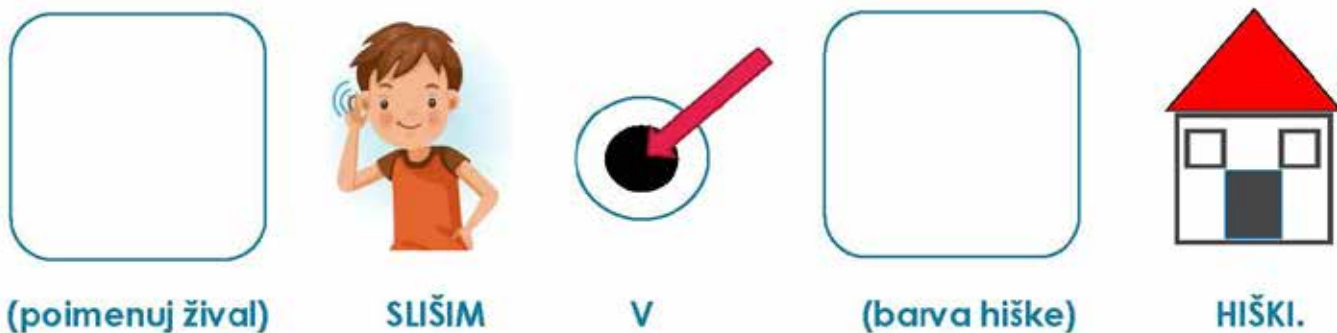
„Preberi“ poved. S pomočjo piktogramov otrok lažje razume navodilo, ki je bilo podano za začetek igre.

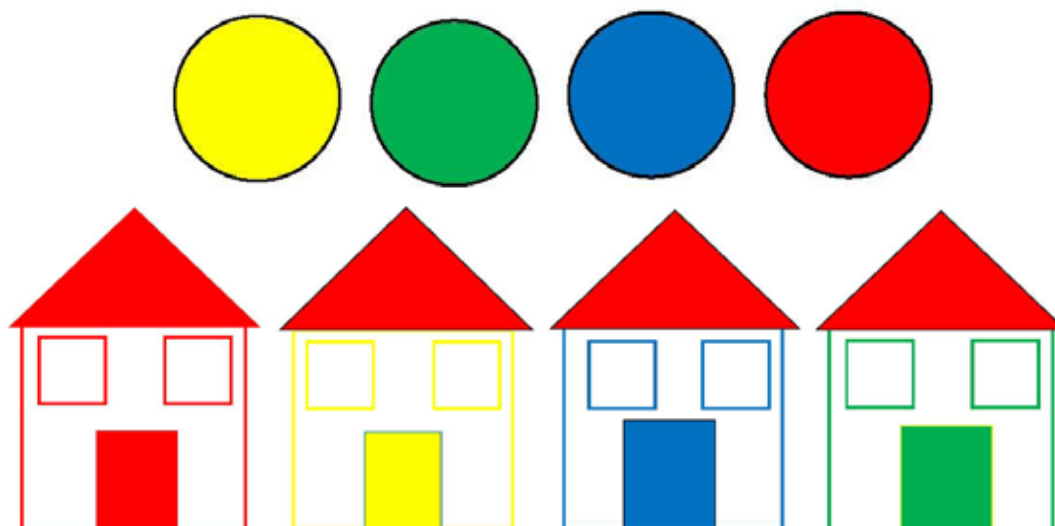
Preberi piktograme in ugotovi kje in kako se živali oglašajo! Uporabi slikovni material iz spomina.

Preberi piktograme in povej kje se skrivajo živali in kako se oglašajo! Uporabi slikovni material iz spomina.

Izreži kroge. Uporabi jih pri branju piktogramov, določajo barvo hiške.

VABILO NA TRADICIONALNI PIKNIK UPORABNIKOV PV IN NJIHOVIH DRUŽIN V MARIBORU

Cochlear™

MED^oEL
DORIMPEX

**KOOL
KOOR**

AUDIO BM
SLUŠNI APARATI

SPOŠTOVANI!

Vabimo vas na **24. piknik** uporabnikov polževega vsadka in njihovih družin.

Piknik bo v soboto, **11. junija 2022**, na Centru za sluh in govor Maribor, Vinarska 6 s pričetkom ob 10. uri.

Stroške piknika pokrijejo podjetja:

- Cochlear, ki ga zastopa Posluh d.o.o.,
- MEDEL, ki ga zastopa Dorimpex d.o.o.,
- AUDIO BM d.o.o.
- Advanced Bionics, ki ga zastopa Kool d.o.o.

Poleg dobre volje, s seboj prinesite nekaj domačega peciva ali sadje.
Piknik bo v vsakem vremenu!

Za udeležbo na pikniku se prijavite najkasneje do **31.5.2022** tako, da podatke (*ime in priimek prijavitelja, naslov, telefonska številka, e-naslov, število odraslih udeležencev, število in starost otrok*) pošljite po elektronski pošti na naslov:

diana.ropert@csgm.si

ali **tel: 02/ 228 53 58** ali na naslov:

SREČANJE UPORABNIKOV PV
Center za sluh in govor Maribor
za Diano Ropert
Vinarska 6
2000 Maribor

Pričakujemo vas!

Tim za PV Maribor

V SOBOTO, 11. 6. 2022 OB 10. URI

AudioStream

Brezžična svoboda brez dodatnih naprav

MED⁹EL

NAVDIHUJOČE ZGODBE

